

INHOUD

- 1 Nederland
Het Schelde-estuarium: afkoersen op evenwichtige besluitvorming
- 2 Nederland
Stichting Reinwater heeft een nieuw educatieschip: 'de Watervlo'
- 3 Vlaams Gewest
En in Vlaanderen: De Milieuboot
- 3 Vlaams Gewest
Bevaarbare waterlopen beheerd in functie van mogelijke klimaatveranderingen
- 5 Frankrijk
Natuur- en riviertransport verzoend op de Schelde
- 7 Scheldebekken
Welke doelstellingen voor de Schelde: realistisch of ambitieus?
- 9 Brussel
Ja, kraantjeswater is drinkbaar
- 10 Waals Gewest
Waar kan je baden in het bekken van de Schelde?
- 11 Waals Gewest
Het riviercontract van de Trouille
- 12 GrenzeLoze Schelde
Activiteiten

Redactie en vertaling:

Dolores Baita, Christine Braet,
Gert De Smedt, Olivier Goubault,
Jessica Minten, Martine Wauters

Vormgeving:

Angélique Corthals - Els Vanhaeght

Drukkerij:

Druk in de Weer
'GrenzeLoze Schelde Nieuws' wordt
gedrukt op 100% kringlooppapier met
inkt op vegetale basis.

SECRETARIAAT

v.z.w. GrenzeLoze Schelde -
Escaut sans Frontières a.s.b.l.
Akenkaai 2bis - B-1000 Brussel

Tel.: +32 2 201 08 08

Fax: +32 2 203 07 09

email: info@gs-esf.be

www.grenzelozeschelde.be

Deze nieuwsbrief wordt gepubliceerd
met o.a. de steun van het Vlaams Gewest
(AWZ en AMINAL), het Brussels Gewest
en het Waals Gewest (DGRNE).

NEDERLAND

Het Schelde-estuarium: afkoersen op evenwichtige besluitvorming

De toekomst van het Schelde-estuarium (de Westerschelde in Nederland en de Zeeschelde in Vlaanderen) staat in de belangstelling van bewoners, ondernemers, bestuurders, belanghebbenden en maatschappelijke organisaties.

Aan het einde van dit jaar willen de verantwoordelijke bewindspersonen uit Vlaanderen en Nederland besluiten nemen over een pakket van maatregelen dat ervoor moet zorgen dat problemen, zoals de veiligheid bij overstromingen, de toegankelijkheid van de haven van Antwerpen en het natuurlijk karakter van het Schelde-estuarium, worden aangepakt.

De voorbereiding van deze besluiten gebeurt door een gemeenschappelijke projectorganisatie: de Projectdirectie Ontwikkelingsschets Schelde-estuarium: veiligheid, toegankelijkheid en natuur in balans, kortweg ProSes. Duurzame oplossingen kunnen alleen worden gevonden door verregaande samenwerking tussen Vlaanderen en Nederland. Rivieren houden zich immers niet aan landsgrenzen!

Veiligheid

Toegankelijkheid

Bij een recente inspraakronde over de Kennisgeving van de Strategische milieueffect-rapportage bleek dat de Schelde velen nauw aan het hart ligt, getuige de grote opkomst op de inspraakavonden, de vaak deskundige inbreng, het grote aantal inspraakreacties en de vele artikelen in de pers. Dat is een goede zaak, want er staat veel op het spel.

In het najaar - naar alle waarschijnlijkheid van midden september tot midden oktober - organiseert ProSes een tweede informatie- en

inspraakronde. Centraal staat dan de concept Ontwikkelingsschets 2010 Schelde-estuarium, in combinatie met het Strategische Milieu-effectenrapport en de maatschappelijke kosten-batenanalyse. De inspraakreacties zullen meegenomen worden in de definitieve besluitvorming over de Ontwikkelingsschets, voorzien eind dit jaar.

Wie de opstelling van de Ontwikkelingsschets op de voet wil volgen, raadpleegt best de website van ProSes, die regelmatig wordt geactualiseerd. Voor de Franstalige bezoekers is er helaas enkel een korte introductie ter beschikking in het Frans, maar de projectorganisatie is steeds bereid om bijkomende vragen zo goed mogelijk te beantwoorden.

Frank D'Hondt
www.ProSes.be of www.ProSes.nl

Natuur

Schoon oppervlaktewater! Dat is waarvoor Stichting Reinwater zich sinds 1974 inzet.

Als landelijke milieuorganisatie bestreed Stichting Reinwater in de beginjaren lozingen in het stroomgebied van de drie grote rivieren in Nederland (Rijn, Maas en Schelde) door acties en juridische procedures. Nu deze strijd feitelijk is gewonnen, heeft ze haar aandacht verlegd naar de resterende bronnen van vervuiling. De diffuse bronnen, de vele kleine verontreinigingen die samen vaak een grote bron van vervuiling zijn, zijn belangrijke aandachtspunten. Hiervoor doet ze onderzoek en stimuleert ze het gebruik van duurzame alternatieven. Reinwater maakt hierbij gebruik van een groeiend netwerk: overheden, milieuorganisaties, maar ook bedrijven, bewonersorganisaties.

Verder brengt Reinwater de zorg voor de waterkwaliteit onder de aandacht bij nieuwe ontwikkelingen in het waterbeheer.

Ook zet Reinwater zich in voor schone rivieren en een goed internationaal beleid. Reinwater treedt hiertoe in dialoog met de doelgroep. Expert-meetings, symposia, workshops en voorlichting worden dan ook vaak ingezet. Toch schuwt Reinwater ook juridische procedures niet.

Tot slot vaart het educatieschip van Reinwater door Nederland om kinderen bewust te maken van het belang van schoon water.

De Watervlo

Vanaf Pasen 2003 vaart Reinwater op proef met het nieuwe, 50 meter lange schip 'de Watervlo' door Nederland. Waar het schip aanlegt komen basisschoollklassen aan boord voor een spetterende doe-les over water. Reinwater ontvangt ruim 100 kinderen per dag aan boord. Op 15 september 2004 wordt het schip officieel en feestelijk in de vaart genomen.

Alle hens aan dek!

Neptunus, de koning van de zee, verwelkomt de kinderen aan boord. Hij daagt de kinderen uit om op zoek te gaan naar de kracht en de magie van het water. Maar Neptunus vraagt hen ook om voorzichtig te zijn met de kostbare schat die water eigenlijk is. Als hij zich heeft teruggetrokken in zijn grot belev

Neptunus, koning van de zee

Educatieschip 'de Watervlo'

de kinderen een interactief avontuur over water. Ze tuimelen van de ene waterbelevens in de andere. Ze beleven de kringloop van het water. Ook kunnen de kinderen een natuurlijk slingerende rivier veranderen in een rivier die heel recht is met stuwen en dammen. Maar als ze dat liever willen, veranderen ze hem net zo makkelijk weer terug. De kinderen ondervinden hoeveel water ze elke dag gebruiken (onder de douche, als ze naar de wc gaan of als ze thuis helpen met de afwas) en dat mensen in Afrika helemaal niet zoveel water hebben en soms uren moeten lopen met een waterkruik op hun hoofd. Ze ontdekken waar het water vandaan komt als we de kraan opendraaien en waar het heengaat als we het door de gootsteen hebben gespoeld. Ze lopen door een echte rioolbuis naar zee. Daar vinden de kinderen een duikboot, waarin kapitein Sjaak Diepwater van alles over de wereld onder de zeespiegel vertelt tijdens een reisje over de bodem van de oceaan. Dan is er nog het laboratorium waar kinderen de wonderlijke eigenschappen van het water ontdekken!

Reinwater hoopt dat een bezoek aan de Watervlo de kinderen nog jaren zal bijblijven en een basis zal leggen voor een duurzame omgang met water in het latere leven.

Nog veel meer...

Maar er gebeurt dit jaar nog veel meer! Het vertrouwde schip de 'Reinwater' wordt ingezet voor de Waterkaravaan: een grote publiekscampagne over duurzaam waterbeheer. Overal waar het schip in oktober 2004 aanmeert, ontvouwt zich een web van activiteiten om de deelnemers te stimuleren tot een duurzame omgang met water. Ook voert Reinwater dit jaar uitgebreid lobbywerk uit bij de Nederlandse en Europese politiek en bouwt internationale netwerken rond de Rijn en de Maas. Zo kunnen de krachten worden gebundeld en de problemen gezamenlijk aangepakt worden. Ook op het gebied van visgeleidings-systemen, vermesting, vervuilde waterbodems en recreatievaart blijven ze zich inzetten.

Mark Van Kruining

Wil je op de hoogte blijven, bezoek dan regelmatig de webstek www.reinwater.nl

Meer info kan je ook bekomen als je een mailtje stuurt naar info@reinwater.nl

In Vlaanderen voert de vereniging De Milieuboot ook actie voor schoon water in alle rivieren, meer ruimte voor water en voor het behoud en ontwikkeling van de natuur rond de waterlopen.

Tijdens een 'educatieve milieuboottocht' kunnen leerlingen van het lager onderwijs en het secundair onderwijs - maar ook volwassenen - al varend, de geheimen van de waterloop en haar omgeving zelf ontdekken.

Je omgeving vanaf het water

De kinderen stappen aan boord, de schipper start de motor, de schippersvrouw gooit de touwen los en ... de milieuboot vaart! Voor de meesten een eerste en unieke ervaring. Vanaf het dek worden - al varend - de verschillende functies van de waterweg duidelijk: vervoer van goederen en personen, afvoer van water en afval, bron voor drinkwater en 'levend' water met waterdieren en -planten. De deelnemers helpen mee een waterstaal te nemen met behulp van een "putske". Benieuwd...?? Vaar gerust eens mee.

Waterkwaliteit bepalen

Benedende kan je dan met verschillende fysico-chemische proefjes helpen de waterkwaliteit van 'jouw' waterloop te bepalen. Als je op zoek gaat naar een aantal levende ongewervelde diertjes, kom je meer te weten over de waterkwaliteit. Ook de eigen waterzuiveringsinstallatie van de milieuboot vertelt wat er met het afvalwater aan boord gebeurt.

Wat kan je er zelf aan doen?

In de tentoonstellingsruimte denk je samen verder na over de vraag hoe iedereen, jong en oud, milieubewuster kan omgaan met water. Na deze reis in de wereld van de binnenscheepvaart en even geproefd te hebben van het schippersleven, ga je met een heleboel tips van boord, tips die je zelf thuis en/of in de klas kan gebruiken.

Jessica Minten

Educatieschip 'de milieuboot'

Dit artikel geeft een samenvatting van de lezing gehouden tijdens de discussienamiddag 'Global Change en watersystemen' op 26 mei 2004 aan de Universiteit van Antwerpen.

Wat verandert er?

Wat houden klimaatveranderingen in? Klimaat is het gemiddelde weer voor een streek gedurende 30 jaar. Klimaatveranderingen zijn dus de geobserveerde of verwachte veranderingen van dit gemiddelde weer. Specialisten hebben zich verenigd in een 'Intergovernmental Panel of Climate Change'. Met klimaatmodellen berekenen ze wat ons te wachten staat. Zo zijn ze het eens over een tendens voor de volgende eeuw: de gemiddelde wereldtemperatuur gaat stijgen. Een gevolg is dat het gemiddelde zeepeil stijgt. Ook de hoeveelheid en de verdeling van de neerslag kunnen veranderen.

Als beheerder van de Vlaamse bevaarbare waterlopen en de kust houdt AWZ rekening met deze verwachtingen. Afhankelijk van de locatie hebben bepaalde aspecten van de verwachte klimaatveranderingen effect op het beheer.

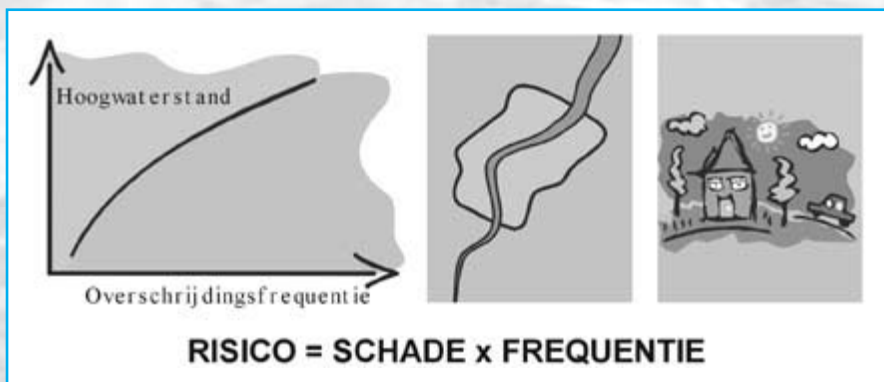
Het gevaar vanuit zee

Ten opzichte van de vorige eeuw steeg het gemiddelde zeepeil tussen de 10 en 25 cm. De gemiddelde waterstand in de Schelde ging zo'n 20 cm omhoog. Gegevensanalyse leert dat er geen belangrijke toename van het stormklimaat aan de kust is geweest.

Tijdens de 21ste eeuw wordt een stijging van de zeespiegel van 10 à 90 cm verwacht, afhankelijk van de genomen maatregelen om de toename van het broeikas-effect te beperken. Deze stijging gaat de eerste 50 jaar met dezelfde snelheid als nu evolueren en dan verwacht men dat de stijgingsnelheid sterk toeneemt tijdens de tweede helft van de eeuw.

Bij het beveiligen van de kustzone tegen overstromingsgevaar wordt met deze verwachtingen rekening gehouden. Er wordt vaak gewerkt met flexibele oplossingen die regelmatig onderhoud vergen, zoals een strandopspuiting. Zo kan er gemakkelijk met de verwachtingen rekening gehouden worden, als er na 5 jaar een nieuwe onderhoudsbeurt nodig is. Op sommige plaatsen worden er harde infrastructuur gebouwd, zoals dijken. Dan wordt er bij de ontwerphoogte van de constructie een extra hoogte geteld volgens de verwachte levensduur ervan. Zo wordt voor een constructie die 50 jaar moet dienen, rekening gehouden met een zeespiegelrijzing van 20 cm. Over 100 jaar wordt 60 cm extra bijgeteld.

Bij de herziening van het beveiligingsplan van het getijgebied van de Schelde (het Sigmaplan) is de aanpak gelijkaardig. In een maatschappelijke kosten-baten analyse worden de kosten van verschillende maatregelen, de veiligheidsbaten en een aantal andere effecten ervan tegenover elkaar afgewogen. De berekening van toekomstige veiligheidsbaten gebeurt door het verminderde overstromingsrisico ten gevolge van de uitgevoerde maatregelen (de gemiddelde jaarlijks vermeden kosten ten gevolge van overstromingen) te bepalen. De uit te voeren maatregelen worden bepaald met de verwachte effecten van de zeespiegelrijzing op de waterstanden en dus ook op overstromingskansen.

Regenrivieren

De neerslagmetingen tonen geen belangrijke tendensen. Ook de verwachtingen zijn minder eenduidig. Een algemeen aanvaarde verwachting is dat de gemiddelde jaarlijkse neerslag stijgt en dat de neerslag zich anders verdeelt over het jaar.

Een van de klimaatscenario's geeft een stijging van de winterneerslag en een daling van de gemiddelde zomerneerslag aan. Verschillende onderzoeken wijzen uit dat het effect van dit scenario op de afvoerdebieten sterk afhangt van de eigenschappen van het rivierbekken. Bij een sterk doorlatende grond is het effect minder voelbaar. Is de grond weinig doorlatend, dan is het effect op de afvoer veel groter. Het gevolg is dan een stijging van de afvoer in de winter en de lente en een daling van de afvoer in de herfst. Daarom wordt er bij het ontwerp van een constructie gekozen voor een optimale beveiliging tegen overstromingen, rekening houdend met realistische verwachtingen tijdens de levensduur van de constructie en met de eigenschappen van het bekken. Ook bij de opmaak of actualisatie van laagwaterstrategieën wordt rekening gehouden met realistische verwachtingen van effecten in droge periodes en met de afhankelijkheid van de eigenschappen van het bekken. Zo worden verwachtingen opgemaakt van debieten in droge periodes, wordt het uitputtingsverloop (verloop van de rivier vanaf het moment dat het stopt met regenen) van de rivier met de effecten voor de watergebruikers bepaald en wordt met gerichte meetcampagnes van grond- en oppervlaktewater meer inzicht in de problematiek verkregen.

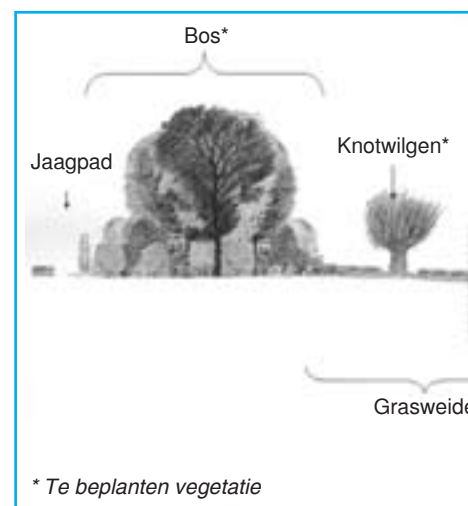
Veranderingen in afvoerdebieten zijn echter niet alleen afhankelijk van neerslaghoeveelheden en -verdeling, maar ook van andere tijdsafhankelijke parameters zoals de urbanisatiegraad van een gebied.

Katrien Van Eerdenbrugh
AWZ (Administratie Waterwegen en Zeewezen)

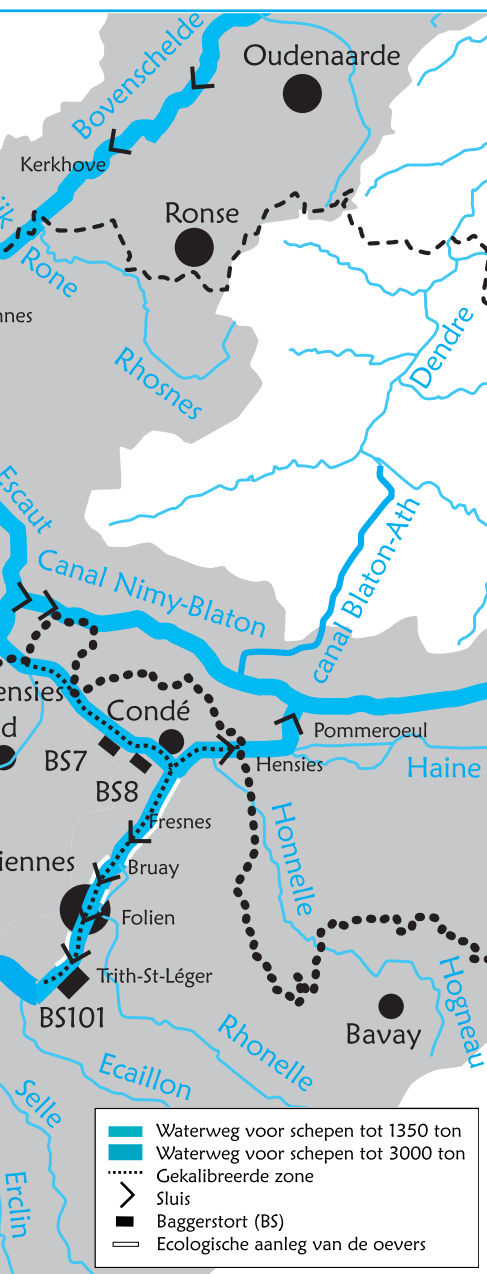
Frankrijk

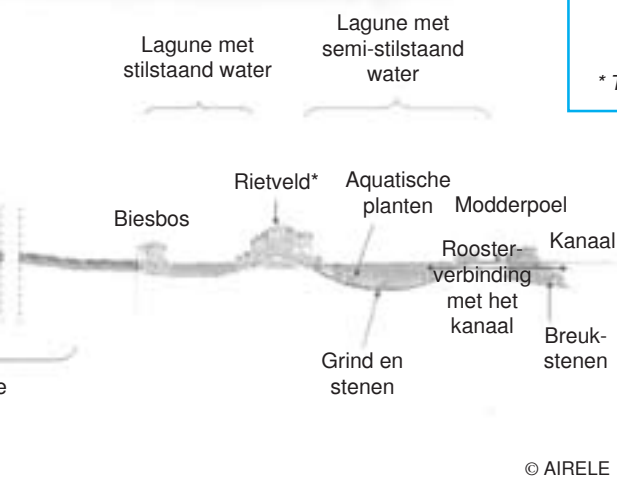
Aanpassingswerken uitgevoerd op o

Natuur- en riviervervoer verzoend op de Schelde

de Schelde in Frankrijk volgens het Europees gabariet

Schema van een oever met plasberm

In het ontwerpcontract 2000-2006 tussen staat en gewest is de aanpassing voorzien van het waterwegennetwerk in Nord-Pas-de-Calais aan het 'Europees' gabariet. Die aanpassing zal grote werken met zich meebrengen, vooral op de Schelde. Voor die aanpassingen lijkt er momenteel resoluut gekozen te zijn voor een meer milieuvriendelijke en participatieve benadering.

De aanpassingswerken van de regionale waterwegen voorzien meer bepaald het eenvormig maken van de Schelde, de Leie en de Deûle aan het Europees gabariet van de klasse Va (dit is voor schepen van maximaal 110m x 11,40 m en 3000 ton).

Voor de Schelde zelf betekent dit belangrijke werken over een afstand van 30 km tussen Trith Saint Léger en Mortagne: verbreding van de kanaalbreedte van 28 naar 34m, baggerwerken, oeverversterkingen en het optrekken van de bruggen tot een hoogte van 5m25.

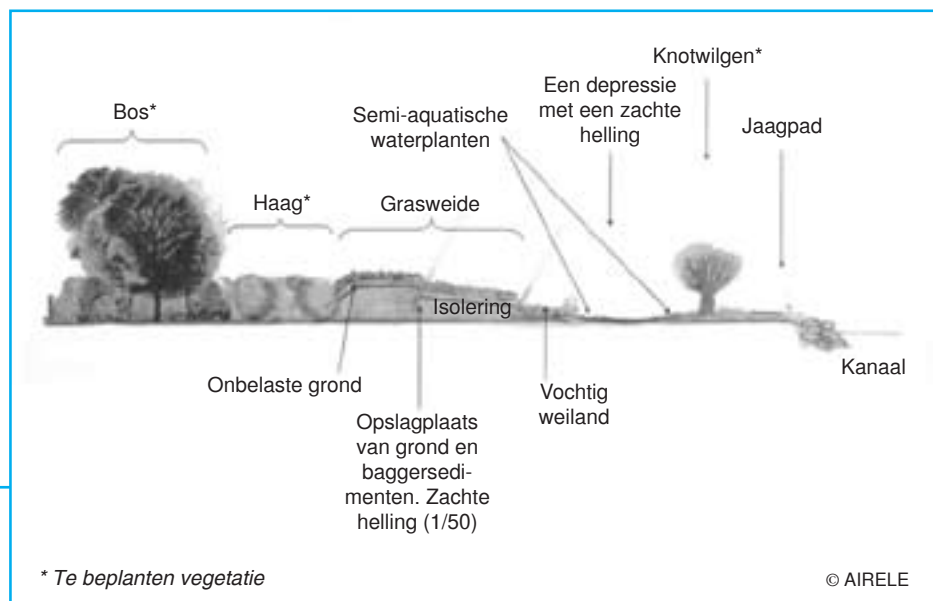
Herkalibrering

Voor de bagger- en verbredingswerken van de Schelde zullen bijna een miljoen m³ slib en aarde moeten afgevoerd worden, waarvan de helft vervuild met zware metalen (meer bepaald chroom) en koolwaterstoffen.

Conform haar richtschema voor de opslagterreinen stelt Voies Navigables de France (de Franse waterwegbeheerder) VNF voor om het slib op te slaan op drie terreinen langs de Schelde.

Die opslagzones zullen bepaald en aangelegd worden in samenspraak met het Parc Naturel Régional Scarpe-Escaut (Regionaal Natuurpark Scarpe-Schelde). Bedoeling zal onder andere zijn om de interessantste delen van die terreinen te sparen (het stortoppervlak bedraagt maar 30% van het totale terreinoppervlak van 105 ha), de werken uit te voeren buiten de periodes die voor de potentieel aanwezige soorten het meest delicaat zijn en om te zorgen voor ecologische en landschappelijke aanpassingen die kunnen bijdragen tot de ontwikkeling van de biodiversiteit. Het beheer van de terreinen zou nadien onderdeel moeten zijn van een overeenkomst met het Park.

Schema van de ecologische aanleg van het opslagterrein van Maing (BS101)

* Te beplanten vegetatie

© AIRELE

Aanleg van de oevers

14 van de 60 km oevers tussen Trith en Mortagne zullen moeten versterkt worden. Wel zullen bijna 40% van die versterkingen gebeuren op basis van plantaardige technieken. 1200 meter zullen aangelegd worden als eenvoudige 'onderwaterbankjes' die de ontwikkeling van waterplanten aan de voet van en op de oever mogelijk maken. Bijna 4000 meter zullen aangelegd worden met plasbermen. Met dit soort ecologische aanleg is het herstel mogelijk van een veelheid aan ecologische natte en vochtige micro-entiteiten langs de Schelde: plassen met stilstaand water (gunstig voor o.a. bacteriën), plassen met half stilstaand water (gunstig voor vissen), rietkragen, slikken, moerasjes en natte weiden, natte bosjes, ...

Toch verstoringen door de aanpassingen

Globaal zullen de aanpassingen de biodiversiteit in het Scheldedal doen toenemen. Op het niveau van de Schelde zelf zullen ze er in zekere mate toe bijdragen dat het riviersysteem wijzigt, met een aantal gevolgen voor de functionaliteit ervan. De vergroting van de kanaalbreedte en het daarmee gepaard gaande beheer van het watervlak zullen zorgen voor een zeer lichte daling (van enkele centimeters) van het waterniveau op het moment van de tienjaarlijkse hoogwaterstanden, maar vooral voor een vertraging van de waterafvoer met bijna 25%.

► *De loop van de Schelde is al sterk veranderd door de kanalisatiewerken*

Enerzijds heeft dit tot gevolg dat zwevende deeltjes veel gemakkelijker zullen sedimenteren (wat dus aanslibbing betekent) en anderzijds dat het ecosysteem en zijn manier van functioneren veranderen (bv. meer en meer 'stilstaande' waterrijke gebieden, die bijgevolg gevoelig zijn voor eutrofiëring en neveneffecten).

Er zijn geen maatregelen voorzien om die gevolgen te compenseren. De inrichters zijn immers van oordeel dat de effecten niet in die mate belangrijk zijn, als rekening gehouden wordt met de wijzigingen die voordien al bestonden (bv. is de stroming al enorm vertraagd).

Nochtans zullen voor een duurzaam beheer van de Schelde in de toekomst toch compensatiemaatregelen nodig zijn, zoals de inrichting van nieuwe zones met stromend water en een veel ingrijpendere terugdringing van de eutrofiëring (vermits het milieu gevoeliger is),... Een aantal van die maatregelen zouden overigens al tijdens de uitvoering van de werken kunnen voorzien worden. Zo ook zouden vanaf nu aanpassingen moeten bedacht worden om de functionaliteit van het systeem te verbeteren. Daarvoor moeten de hydro-ecologische verbindingen tussen de stroomopwaartse en de stroomafwaartse Schelde (bv. vistrappen) en de zijwaartse verbindingen (bv. met de oude meanders) hersteld worden.

Lang leve het overleg !

Over de grote werken die de VNF in de streek opzetten, wordt al enkele jaren systematisch en goed voorbereid overleg gepleegd.

Het project om de Schelde te herkalibreren werd op 8 juni 2004 met de lokale besturen en de betrokkenen, o.a. de milieuverenigingen een eerste overlegbijeenkomst georganiseerd, die voor een deel op het terrein plaatsgreep. In november zal het project onderwerp zijn van een openbaar onderzoek om dan eventueel uitgevoerd te worden vanaf 2005.

Andere aanpassingen zijn voorzien op de Deûle en de Leie (met openbaar onderzoek in maart 2005) en op het Kanaal van Condé-Pommeroeul (in januari 2005).

*Olivier Goubault
Met dank aan Voies Navigables de France*

► *Overlegbijeenkomst met terreinbezoek op 8 juni 2004*

De Europese Kaderrichtlijn Water, aangenomen in december 2000, definieert enkele specifieke zaken in verband met haar doelstellingen. Onder andere impliceert de definiëring van sterk gewijzigde waterlichamen minder strenge eisen wat betreft de te bereiken doelstellingen. Die houding lijkt sommigen wellicht realistischer, maar misschien zet ze aan tot een weinig ambitieus beheer. Een beetje licht op de zaak.

► Sommige milieus werden door de mens zodanig gewijzigd dat een herstel in de oorspronkelijke staat niet realistisch is.

Wat de richtlijn zegt ...

'Een sterk gewijzigd waterlichaam is een oppervlaktewaterlichaam dat door fysische wijzigingen ingevolge menselijke activiteiten wezenlijk van aard veranderd is ...'

De lidstaten kunnen een waterlichaam aanduiden als wezenlijk veranderd als de kans groot is dat ze een goede ecologische toestand niet kunnen herstellen door aanpassingen. Het gaat om waterlichamen waarbij aanpassingen een grote impact zouden hebben op het leefmilieu zelf of op de belangrijkste functies (scheepvaart, drinkwatervoorziening, elektriciteitsproductie, regeling van de debieten, ...) als hun 'natuurlijke' hydromorfologische voorwaarden hersteld zouden worden naar de toestand waarin ze zich vóór de veranderingen bevonden. Waterlichamen kunnen ook als sterk gewijzigd aangeduid worden als er omwille van onevenredig hoge kosten of technische onhaalbaarheid voor het leefmilieu geen andere opties dan de wijzigingen bestaan om die doelstellingen op een redelijke manier te realiseren.

Zo kunnen bijvoorbeeld aanpassingen van een rivier die de waterbeweging (door bv. de bouw van stuwen en dijken, kanalisatie, ...) of de aard van de omgeving (bv. versterking van de oevers, rechtekking, ...) wijzigen eventueel afgezwakt worden, maar slechts zelden opgeheven. Het is dus mogelijk een zeker ecologisch evenwicht terug te vinden, maar niet om de originele toestand te herstellen.

Voor de sterk gewijzigde waterlichamen blijft de doelstelling van de richtlijn ongewijzigd: in 2015 een goede fysico-chemische toestand van de waters realiseren. Maar de globale doelstelling voor die oppervlaktewaters is niet meer 'een goede ecologische toestand te bereiken maar een goed ecologisch potentieel. Een potentieel dat omschreven zal worden in overeenstemming met het type water dat het dichtst in de buurt van die sterk gewijzigde waterlichamen komt.'

... en hoe ze geïnterpreteerd wordt.

De tekst van het Kaderrichtlijn Water kan op zeer verschillende manieren geïnterpreteerd worden. Bestaat er trouwens in het hele Scheldebekken (zelfs in Europa) één waterlichaam dat niet omschreven kan worden als sterk gewijzigd door menselijke activiteiten? Het is dus belangrijk dat elke overheid die verantwoordelijk is voor zo'n aanduiding dit doet volgens 'objectieve' criteria en volgens 'gelijkaardige' modaliteiten.

De gids 'Identification and designation of Heavily modied and artificial Water bodies' wil een methodologie aanreiken om sterk gewijzigde waterlichamen aan te duiden.

Ook over de te bereiken doelstelling en de inspanningen die nodig zijn, kan de interpretatie van de tekst zeer uiteenlopen.

► Sommige milieus hebben ondanks de zware ingrepen nog altijd natuurlijke kwaliteiten die hersteld kunnen worden.

Wat in het Scheldebekken ?

Momenteel werkt de projectgroep Scaldit 06 op districtsniveau aan een gemeenschappelijk en door alle partijen onderschreven definitie van het concept 'sterk gewijzigd waterlichaam'.

Een gemeenschappelijk interpretatiesysteem ter evaluatie van de risico's dat een goede ecologische staat niet bereikt wordt, door de fysische druk op de milieus en hun 'ecologische' impact tegelijkertijd te bekijken, is bij een eerste test op 14 mei 2004 toegepast op de Schelde (van bron tot monding). Maar al is men akkoord over de manier van interpretatie, dan nog zijn de aangewende indicatoren sterk verschillend. Bepaalde evaluaties gebeuren eerder op basis van het oordeel van een expert, andere gebeuren eerder op basis van berekende aanwijzingen in functie van meetbare parameters.

► *Aanpassings- of compensatiewerken aan gewijzigde waterlopen zijn vaak zeer duur, maar revaloriseren de natuurwaarden van die milieus. (Werken aan de vistrap bij de sluis van Oudenaarde op de Schelde.)*

De belangrijkste doorslaggevende indicatoren die men gebruikt voor de waterlopen houden verband met de hydrologie (debiet, niveau, ...), de fysische continuïteit (bv. het aantal kunstwerken op de waterloop, ...) en de fysische ongeschondenheid van de bedding en de oevers (percentage kunstmatig aangelegde oevers, ...).

Daarnaast houdt men ook rekening met de graad van meandering of het gebruik van de gronden in het stroombekken (percentage verstedelijking of gebruik door de landbouw, ...). De indicatoren die het meest gebruikt worden, betreffen de vispopulaties (visindici), algenpopulaties (diatomeeënindici) van macrofieten of macro-invertebraten (biotische indici). De resultaten van de proefstest op de Schelde laat evenwel nauwelijks plaats voor twijfel: bijna alle geïdentificeerde waterlichamen langs de Schelde van bron tot monding blijken sterk gewijzigd bij toetsing aan de verschillende gebruikte analysesystemen.

Die resultaten zijn evenwel maar voorlopig. Voor definitieve bevindingen is het de verantwoordelijkheid van de lidstaten (van de Europese Gemeenschap) om de sterk gewijzigde waterlichamen aan te duiden (voorlopige identificatie eind 2004 in de stand van zaken, definitieve aanduiding in het beheerplan tegen 2009).

► *Belangrijke werken (de Woluwe stroomt terug in open lucht in de Brusselse regio) kunnen de fysische staat van een massa water drastisch wijzigen.*

Mogen we er ons bij uitbreiding niet aan verwachten dat het grootste deel van de oppervlaktewaterlichamen van het Scheldebekken aangeduid zouden worden als sterk gewijzigd? Die 'objectieve' evaluatie van de situatie wekt al bij voorbaat weinig verbazing ... maar ze mag in geen geval rechtvaardigen dat men de doelstellingen voor het leefmilieu afzwakt. Het lijkt in tegenspraak met de geest van de richtlijn dat men er zou voor zorgen dat in het Schelgedistrict de uitzondering de norm wordt.

De aanduiding van een groot deel van de waterlichamen in het Scheldebekken als sterk gewijzigd, is maatschappelijk maar aanvaardbaar als men tegelijkertijd alle verzachtende en compenserende maatregelen uitvoert om functionele ecosystemen in het Scheldebekken te ontwikkelen (verbeteren/herstellen).

De inschatting van wat al dan niet redelijk is om uit te voeren, houdt vaak alleen maar rekening met het belang van bepaalde 'prioritaire' functies (bv. de scheepvaart) en van de kosten op korte termijn. Een evaluatie op lange termijn die rekening houdt met alle functies en hun belang (en hun reële kosten) is hierin vaak maar van bijkomend belang.

In elk geval zullen de redenen en de inzet van die aanduiding en de ware doelstellingen duidelijk en snel aan het publiek moeten uiteengezet worden. En zonder draagvlak bij het grote publiek zijn alle beleidsacties die ermee samenhangen veroordeeld te mislukken.

Olivier Goubault

De vraag was de aanleiding tot de debatten tijdens de laatste 'Dinsdag van de Zenne'¹ van 18 mei jongstleden in Brussel. Verbruikers, ondernemers in de watersector en milieudeskundigen hebben verschillende visies ontwikkeld over deze vraag.

De sceptische verbruiker

- op basis van de enquête uitgevoerd door OIVO (Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties) voor het Netwerk Ecoverbruik -

De meerderheid van de verbruikers zijn wel degelijk sceptisch wat betreft de kwaliteit van het kraantjeswater. 'Slechte smaak, slechte kwaliteit, twijfelachtige herkomst en behandeling, ...': al die bedenkingen zorgen ervoor dat kraantjeswater niet echt een betrouwbaar 'artikel' is en maar goed blijkt om 'de was en de plas' mee te doen. Bijna $\frac{3}{4}$ van de verbruikers kiezen flessenwater boven kraantjeswater. Nochtans is dit 200 tot 500 keer duurder! De 'mineraalheeren' verkopen voor een goed deel een droom van zuiverheid en gezondheid ... Die droom brengt jaarlijks miljarden op en voor de openbare drinkwaterproducenten zal het onmogelijk blijven om tegen die droom te concurreren. Zelfs 'tegen-slagen' van de grote industriële groepen (bv. terugname van duizenden flessen bij aangetoonde pol-lutie) versterken toch - raar maar waar - het vertrouwen van de consument in dit product... in werkelijkheid is de controle veel minder dan van kraantjeswater en wordt het ook aan minder strikte 'normen' onderworpen.

© Foto E. Crooy voor BIWM

WGO (Wereld GezondheidsOrganisatie). Mede dankzij de uitbouw van een betrouwbaar productie- en distributienetwerk voor drinkwater, meer verfijnde behandeling van het drinkwater en de vooruitgang in de zuivering, komen epidemies die via water verspreid worden hier al meer dan 100 jaar niet meer voor (de laatste choleraepidemie in Brussel kostte in 1866 aan bijna 3000 mensen het leven ...).

Moeten we kraantjeswater nog behandelen voor het te drinken?

Water wordt direct bij winning behandeld om er, indien nodig, ongewenste elementen uit te halen, maar vooral om ontsmetting te verzekeren (door ozonisatie of chlorering). Geen enkele andere behandeling bij u thuis is dus nog nodig... De meeste toestellen die daarvoor verkocht worden, kunnen zelfs eerder bij een slecht gebruik voor een achteruitgang van de drinkbaarheid van het water zorgen. Enig minpunt: in een oud huis kunnen de binnenleidingen nog in lood uitgevoerd zijn... in dat geval is het mogelijk dat de norm voor deze parameter aan de kraan zelf overschreden wordt. Vervanging van de binnenleidingen is in dit geval de enige oplossing. Een groot deel van het gewonnen water in België is afkomstig uit 'kalkhoudende' grondwaterlagen. Van nature is het dus wel rijk aan calcium, een onmisbaar bestanddeel voor onze gezondheid (en het wordt bovendien gebruikt als een reclameargument om sommige minerale waters te verkopen ...).

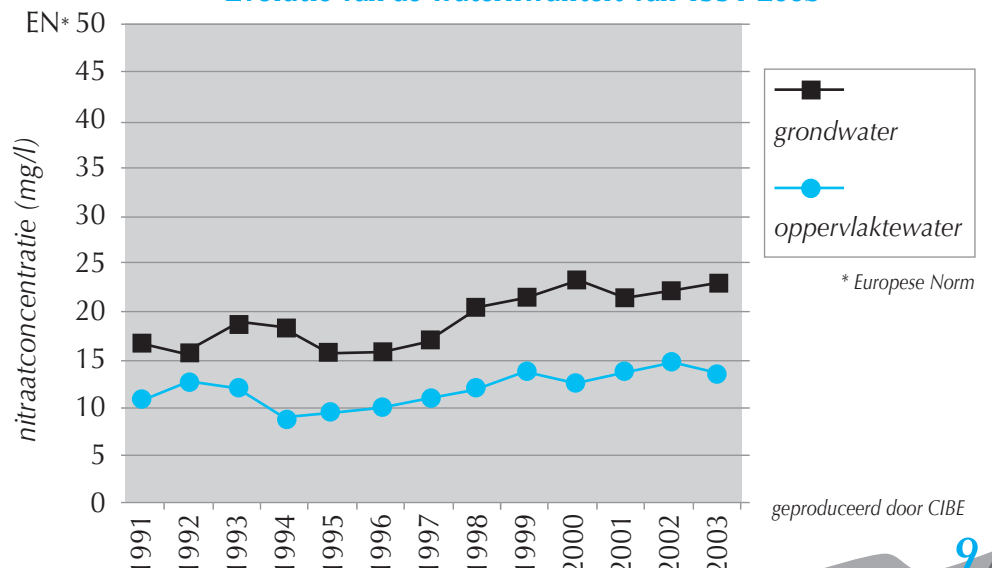
De bronnen moeten wel beschermd worden

Die goede kwaliteit van het kraantjeswater is voor een groot deel te danken aan de kwaliteit van de drinkwaterbronnen, meer bepaald van het grondwater. De grondwaterlagen worden 'beschermd' door dikke grondlagen die functioneren als natuurlijke filter voor het infiltratiewater. Zelfs al is ons water van goede kwaliteit, toch moeten we erop toezien dat dit zo blijft. Oppervlaktevervuiling (en nog meer de directe vervuilingen van de grondwaterlagen) brengt op middellange termijn de kwaliteit van het grondwater in gevaar, zelfs al is er soms 20 tot 25 jaar nodig vooraleer de cyclus rond is. Tot de belangrijkste diffuse en meest zorgwekkende vervuiling van dit infiltratiewater behoort de vervuiling door de intensieve landbouw: het intensief gebruik van stikstofhoudende meststoffen is verantwoordelijk voor de gemeten stijging van de nitraatconcentraties. Het gemiddelde van de gemeten waarden van de waterwingebieden van BIWM ligt ruim onder de Europese norm. Dit is daarom niet het geval bij alle waterwingebieden. Maar het zijn vooral de honderden chemische bestanddelen, meer bepaald pesticiden, die voor problemen zorgen. Slechts enkele van die chemische middelen worden echt gecontroleerd en hun effecten op de gezondheid zijn niet volledig geëvalueerd. Vooral het effect op langere termijn op risicogroepen (foetussen, kinderen, ...) is niet gekend, alsook de combinatie van de effecten

Een kwaliteitswater

Toch is kraantjeswater het meest gecontroleerde voedingsproduct ter wereld: van de winning tot de distributie voert alleen al de Brusselse Intercommunale Watermaatschappij (BIWM) bezorgt drinkbaar water aan Brussel en een deel van Brabant) bijvoorbeeld jaarlijks meer dan 250 000 analyses uit op bijna 61 controleparameters en dat 24 uur op 24! Die analyses tonen aan dat de kwaliteit van het kraantjeswater altijd in overeenstemming blijft met de normen opgelegd door de Europese richtlijn, deze zijn strikter dan de normen opgesteld door de

Evolutie van de waterkwaliteit van 1991-2003

¹ Organisatie door Coördinatie Zenne / Grenzeloze Schelde - Inter-Environnement Bruxelles. (IEW)

► Drinkwaterwinning in Modave.

© BIWM

van de verschillende en veelsoortige vervuilers. Het is dus uitermate belangrijk om koste wat het kost te vermijden dat die bestanddelen in het grondwater terecht komen (het zou overigens verkieslijk zijn dat ze nergens voorkomen). Om die reden bakenen de waterproducenten en de overheid, weliswaar zeer recent en traag, rond de waterwingebieden brede beschermingszones af waar al die producten verboden zijn. Een voorzichtige politiek die in de komende jaren absoluut intensiever moet gevoerd worden.

Anderzijds zou men volgens het voorzorgs- en preventieprincipe die giftige bestanddelen maximaal moeten beperken en zouden hun producenten de veiligheid ervan moeten bewijzen vóór ze op de markt worden gebracht. Wij behoren bij de koplopers wat betreft intensieve landbouw en daar moet dus dringend verandering in komen.

Wat men nu vooral nodig heeft is zeer snel een goed pesticide verminderingplan (wordt besproken in het Federale Parlement van België in oktober) alsook een radicale aanpassing van de Gemeenschappelijke LandbouwPolitiek (GLP) ten voordele van een duurzame landbouw met respect voor zowel de natuur, de verbruikers als de producenten. Deze 'strijd' moeten de milieudeskundigen, verbruikers en waterproducenten samen voeren!

Olivier Goubault

Met dank aan Murielle-Piazza (OIVO), Frédéric Soete (IEW) et Christian Legros (Belgaqua). Teksten sprekers te downloaden vanuit www.grenzelozeschelde.be.

Een overtuigende test!

Een blinde test die in 2003 ter gelegenheid van de Europese week van het leefmilieu in Brussel werd uitgevoerd, rangschikte het Brusselse kraantjeswater op de tweede plaats van 13 (degustatie door specialisten en personaliteiten, waaronder prins Laurent en minister Gosuin). Enkel een water afkomstig uit de Oostenrijkse Alpen eindigde vóór het Brusselse kraantjeswater!

Doe volgende test: plaats een liter kraantjeswater gedurende één uur in de koelkast. Vergelijk vervolgens zonder kijken dit water met 2 of 3 soorten van je lievelingsflessenwater (proef a priori elk water zonder zijn herkomst te kennen). Doe de test 2 of 3 keer. Kan je een onderscheid maken? Indien niet, vanaf nu dus maar kraantjeswater drinken, zo spaar je 150 euro per jaar per persoon uit!

WAALS GEWEST

WAAR KAN JE BADEN IN HET BEKKEN VAN DE SCHELDE?

Er bestaat slechts één officiële badplaats in het Scheldebekken in Wallonië: het meer van Reni-pont in Lasne in Waals-Brabant, die sinds 10 jaar volledig aan de normen voldoet. Een enkele plaats: weinig voor een zone waar 1/3 van de Waalse bevolking woont en die veel verwacht van het toerisme voor zijn 'economische' heropleving. Als je in Doornik of Ath woont, kan je evengoed naar Knokke om te gaan zwemmen!

Er bestaan nochtans verschillende - niet officiële - plaatsen waar er volop kan gezwommen worden en watersporten worden beoefend in de zomer. Maar verwacht echter niet een regelmatige opvolging van de waterkwaliteit... Indien dat wel zou gebeuren, dan zou het aantal plaatsen, dat niet aan de normen voldoet, wellicht nog hoger zijn dan in 2003 in Wallonië reeds het geval was (bijna 1 op 3).

De 'Grote Sprong'¹ wagen in de Schelde zal nog niet voor morgen zijn!

Meer informatie op <http://mrw.wallonie.be/cgi/dgrne/eau/autorise.idc>.

¹ De 'Grote Sprong' – Big Jump- is een sensibilisatieactie, waarbij duizenden mensen tegelijkertijd in de rivier springen. Zo zijn er op 14 juli 2002 100.000 mensen in de Elbe gesprongen! Informatie op www.rivernet.org/elbe/general/badetag.htm

HET RIVIERCONTRACT VAN DE TROUILLE: EEN KLEIN MAAR AMBITIEUS CONTRACT

**De Trouille is een zijrivier van de Haine waarvan het bekken in Wallonië een oppervlakte beslaat van 173 m², verspreid over de gemeenten Erque-
linnes, Estinnes, Frameries, Quévy en de stad Bergen. Een deel van het stroombekken ligt in Frankrijk. Al vele jaren werken de verschillende be-
trokken partijen een riviercontract uit dat nu klaar is voor ondertekening.**

Het stroombekken van de Trouille heeft ongetwijfeld een grote biologische waarde en verdient zeker en vast bescherming. In de vallei van de Trouille komen de donderpad, de ijsvogel, de kwikstaart, vele vleermuissoorten en bedreigde amfibie-
soorten voor en het gebied is kandidaat voor het netwerk Natura 2000.

Van het zuidelijk deel van het gebied wordt meer dan 90% gebruikt als land-
bouwgronden of als weiden. De invloed die de landbouw op de waterkwaliteit kan hebben, is dus niet te onderschatten, niet zozeer door het grote aantal betrokkenen als wel door de gebruikte technieken. Met die specifieke gegevens moet rekening gehouden worden om het succes en de uitvoering van het riviercontract op lange termijn te kunnen garanderen. Sensibili-
satie en toegang tot informatie zijn dus van essentieel belang. Daarvoor werden al een aantal methodes uitgewerkt: een geo-
grafisch informatiesysteem, een reizende tentoonstelling, een presentatieposter, een internetsite...

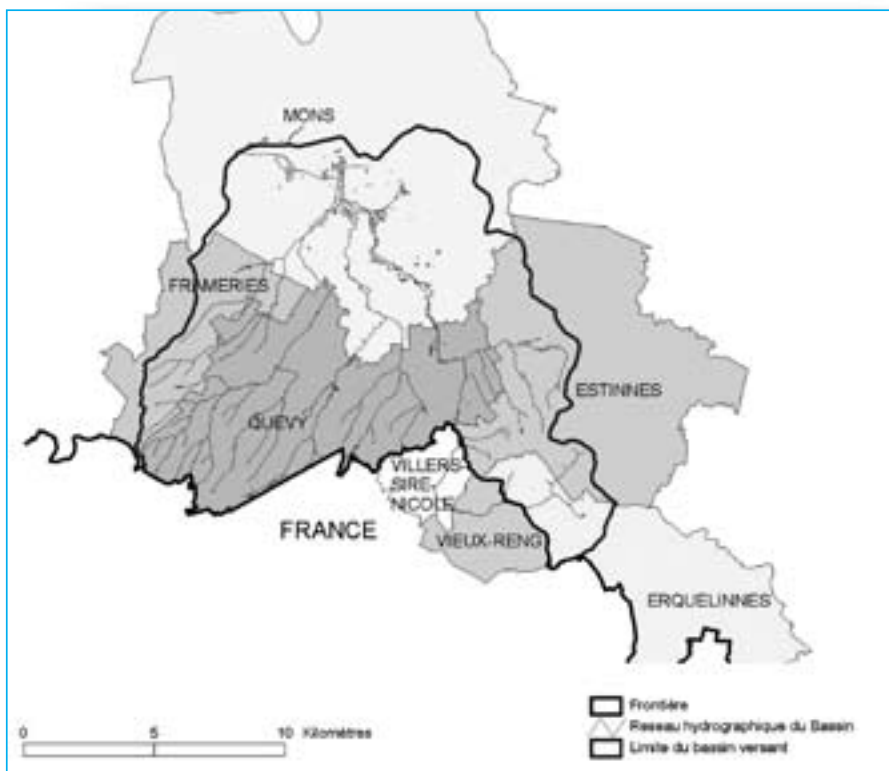
Dank zij een overeenkomst tussen het Waalse gewest en de v.z.w. Phragmites werd in het pilootbekken van de Trouille een studie uitgevoerd over de toeganke-
lijkheid van de oevers voor het vee. Op basis van een inventaris van de bestaande situatie werd contact opgenomen met de landbouwers en konden proefprojecten uitgevoerd worden. Behalve die realisaties gaven de contacten ook een extra impuls aan andere voorzieningen zoals draaimo-
lens ten behoeve van wandelaars, onge-
maaide bermen en braakliggende land waar de fauna kan gedijen.

Momenteel wordt in het hele zuidelijke deel van het Hainebekken ook een studie uitgevoerd over de problematiek van de oevers. Het riviercontract reikt op basis van die ervaringen sensibilisatiemiddelen aan die de mensen het belang aantonen van de impact van landbouwpraktijken op de kwaliteit van de waterlopen. Zo wordt momenteel gewerkt aan 2 brochures. De eerste zoekt naar oplossingen voor de problematiek van de bereikbaarheid van het vee, de andere behandelt de aanleg van bermen en bosjes langs de waterlopen.

Last but not least is het riviercontract partner in het project Interreg III dat het integrale beheer van de zuidelijk Haine beoogt en rekening houdt met alle aspecten van een grensoverschrijdend beheer van de waterlopen, zoals de strijd tegen overstromingen, natuurbehoud en slibbeheer.

► Vallei van de Trouille

► Stroombekken van de Trouille

Activiteiten in het Scheldebekken ... met Grenzeloze Schelde, natuurlijk

Opnieuw op de Dender

Op 2 september 2004 organiseren Grenzeloze Schelde en De Milieuboot een wetenschappelijke milieuboottocht op de Dender. Een dag van informatieuitwisseling, overleg en discussie om een beter (in)zicht te krijgen op de actuele situatie en de toekomst van een rivier die vanuit Wallonië Vlaanderen binnenstroomt en in Dendermonde de Schelde vervoegt.

In september 1997, tijdens de toenmalige wetenschappelijke milieuboottocht die '10 jaar Denderacties' als centraal thema had, kon een vrij positieve balans opgemaakt worden van de evolutie van de Dender, die in de jaren '80 en begin de jaren '90 de meest vervuilde rivier van Vlaanderen was, na de Zenne. Zeven jaar later lijkt de positieve evolutie te stagneren en een en ander 'dicht te slibben'. Daarom opnieuw aandacht voor deze grensoverschrijdende rivier.

Op 2 september 2004 kan u deelnemen aan een info- en ontmoetingsdag tijdens een boottocht tussen Geraardsbergen (vertrek om 9u) en Dendermonde (aankomst om 17.30u). Zowel 's morgens als 's avonds is er busvervoer voorzien.

Op het programma staan vnl. de evolutie van de waterkwaliteit en de waterzuivering, de waterbeheersing en de natuurontwikkeling.

Bedoeling is na te gaan of de waterkwaliteit verder verbetert, dieper in te gaan op de waterzuiveringsprogramma's, aandacht te schenken aan de erosie- en aanslibbingsproblematiek (door aanslibbing is in Wallonië alle scheepvaart op de Dender vandaag trouwens onmogelijk), ...

In 2002 werden we weer eens opgeschrikt door overstromingen van de Dender. Welke maatregelen werden anderhalf jaar na de feiten reeds genomen? Werd het beheer aangepast? Hoe is het gesteld met de bescherming en ontwikkeling van de natuurlijke milieus in de Dendervallei? Welke keuzes moeten gemaakt worden en hoe moet een 'zachte' recreatie er morgen in het Denderbekken uitzien? En wat is de toekomst van het vrachtvervoer op de Dender? In aanwezigheid van de betrokkenen - administraties, diensten, (milieu)verenigingen, gemeentelijke en gewestelijke beleidsverantwoordelijken - zullen diverse deskundige sprekers tijdens het varen een overzicht geven van de situatie, antwoorden formuleren op vragen en discussiëren met de deelnemers. De media zullen er zijn om de informatie naar een breder publiek te brengen.

De deelnameprijs bedraagt € 80, inclusief de boottocht, de busrit, een infomap en de lunch.
Verenigingen en leden van Grenzeloze Schelde krijgen 50% korting.
Schrijf vlug in, want het aantal plaatsen op het schip is beperkt! Mail naar info@gs-esf.be voor meer info, kijk op de webstek www.grenzelozeschelde.be of bel op 02 201 08 08.

De wetenschappelijke milieuboottocht komt tot stand met de medewerking en de steun van AMINAL, AWZ en VMM.

Activiteiten in het kort

Educatieve Milieu- en natuurboottochten en wandelingen.

In Vlaams-Brabant van 20 september tot 8 oktober 2004. Provincie Vlaams-Brabant, De Milieuboot, Coördinatie Zenne en Natuurpunt.

Info: tel: 053 72 94 20
email: info@milieuboot.be

Met Coördinatie Zenne

- Milieueducatieve boottochten '*Brussel langs het water ontdekken*' van 11 tot 29/10/2004.
- *Ontdekkingstochten* om en rond de Zenne (Brussel, Anderlecht,...) en zijn waterlopen (Woluwe, Geleysbeek, Molenbeek,...) vanaf 11 oktober 2004.
- '*Zoektocht naar een rivier, de Zenne*': Begeleide wandelingen
 - Woensdagnamiddag 15 september in de Dorent (Epegem) en in het Gravenbos (Humbeek) in samenwerking met Natuurpunt.
 - Woensdagnamiddag 22 september in het gebied van de grote en de kleine Zenne in Lembeek.
- *Autoluwe Zondag* in Brussel 19 september 2004 van 11 tot 17 uur: boottochten en een tentoonstelling over het thema water, het kanaal, de haven en de Zenne in Brussel, in samenwerking met Brussels by Water.

Info: tel: 02 201 08 08 - email: zenne@gs-esf.be

Grenzeloze Schelde Nieuws - abonneer je !

www.grenzelozeschelde.be

Voor 4 nummers per jaar:

12,50 euro voor Grenzeloze Schelde Nieuws + De Milieuboot Nieuwsbrief en 7,50 euro voor enkel Grenzeloze Schelde Nieuws (openbare besturen en instellingen betalen een steunbijdrage van 37,50 euro voor GS Nieuws + De Milieuboot Nieuwsbrief en 25 euro voor enkel GS Nieuws)

Een abonnement kan je aanvragen bij Grenzeloze Schelde, Akenkaai 2bis, 1000 Brussel
 tel.: +32 2 201 08 08, e-mail: info@gs-esf.be, rekeningnummer: 001-2195556-37 (Fortis, België)